

THE USE OF ALCOHOL BY YOUNG PEOPLE AND EFFECT OF CULTURAL STRUCTURE ON ADDICTION

Tsvetan Petkov

University „Prof. Ph.D Assen Zlatarov“, „Department of Nervous Diseases, Psychiatry and Psychology“, Bulgaria, tsvetanpetkov78@gmail.com

Abstract: This study, conducted in a small urban area, examined teenagers' alcohol use and their actions and thoughts about addiction. The effect of culture on addiction risk is discussed. The study population consists of teenagers aged 15-18 who drink alcohol and live in a small town. The teenage years stand out as a critical period in terms of alcohol use and risky behavior. This is a period in which the individual feels empowered to change social conditions and can easily exhibit deviant behavior. The reason this age group was chosen is that statistically, it is the age group whose rates of alcohol and substance use are increasing the most. The reason for choosing the city is that, according to a study of the frequency of risk factors in Bulgaria, this city is located in the area where the use of alcohol is very common. This paper is composed of qualitative research and 32 men 10 women total 42 participants. Semi-structured interview forms were prepared and in-depth interviews were conducted, which were recorded on a tape recorder. According to the study data, almost half of the male participants reached the risky limit of alcohol consumption during the summer when this study was conducted. Among the areas where alcohol consumption is increasing due to more free time, side income as workers, increasing social connections, variety of places where alcohol is consumed, time of weddings and parties. Reasons for alcohol use are listed as fun, happiness, getting high, relaxing, passing the time, and relieving boredom. As alcohol use became part of the culture, some participants indicated that they did not need a reason to drink alcohol.

Addiction is one of the leading problems that has both personal and social dimensions. As mentioned in this study, the influence of environmental factors on addiction is significant. Therefore, it would not be wrong to say that addiction requires a holistic approach and practices that focus on understanding the individual in his/her environment.

Keywords: alcohol use, alcohol addiction, effect of cultural structure.

УПОТРЕБАТА НА АЛКОХОЛ ОТ МЛАДЕЖИТЕ И ЕФЕКТ НА КУЛТУРНАТА СТРУКТУРА ВЪРХУ ПРИСТРАСТЯВАНЕТО

Цветан Петков;

Бургаски Държавен Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Катедра „Нервни болести, психиатрия и психология“ tsvetanpetkov78@gmail.com

Резюме: В това изследване, проведено в малък градски регион, се изследват случаите на употреба на алкохол от тийнейджъри и техните действия и мисли за пристрастяването. Обсъжда се ефектът на културата върху риска от пристрастяване. Изследваната популация се състои от тийнейджъри на възраст 15-18 години, които пият алкохол и живеят в малък град. Тийнейджърските години се открояват като критичен период по отношение на употребата на алкохол и рисковото поведение. Това е период, в който индивидът чувства сила да променя социалните условия и може лесно да прояви девиантно поведение. Причината, поради която беше избрана тази възрастова група, е, че статистически това е възрастовата група, чиито проценти на употреба на алкохол и вещества нарастват най-много. Причината за избора на града е, че според изследване на честотата на рисковите фактори в България този град се намира в района, където употребата на алкохол е много разпространена. Този документ е съставен от качествено изследване и 32 мъже 10 жени общо 42 участници. Изготвят се полуструктурирани формуляри за интервю и се правят задълбочени интервюта, които се записваха на магнетофон. Според данните от изследването почти половината от мъжете участници достигат рисковата граница на консумация на алкохол през лятото, когато е проведено това изследване. Сред областите, в които употребата на алкохол се увеличава поради повече свободно време, странични доходи като работници, нарастващи социални връзки, разнообразие от места, където се консумира алкохол, време на сватби и забавления. Причините за употребата на алкохол са посочени като забавление, щастие, издухване, отпускане, прекарване на времето и освобождаване от скуката. Тъй като употребата на алкохол става част от културата, някои участници посочват, че не се нуждаят от причина за да пият алкохол.

Зависимостта е един от водещите проблеми, който има както лично, така и социално измерение. Както се споменава в това изследване, влиянието на факторите на околната среда върху пристрастяването е значително. Следователно не би било погрешно да се каже, че пристрастяването изисква холистичен подход и практики, които се фокусират върху разбирането на индивида в неговата/нейната среда.

Ключови думи: употреба на алкохол; пристрастяване към алкохол; ефект на културната структура.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Според Световната здравна организация вредната употреба на алкохол все още е един от водещите рискови фактори в света за заболявания, увреждания и смърт. Алкохолът е токсично, психоактивно вещество, предизвикващо зависимост. Световната Здравна Организация (СЗО) дава следната информация: - около 800 000 смъртни случая годишно са резултат от употребата на алкохол в Европа; 1/3 от общо 2,6 милиона смъртни случая в света. „В днешна Европа алкохолът често е твърде евтин, лесно достъпен и силно рекламиран“ – казват от СЗО. Седем от 10-те страни с най-висока консумация на алкохол на глава от населението са в ЕС (данни от СЗО, 2024).

Тийнейджърските години се открояват като критичен период по отношение на употребата на алкохол и рисковото поведение. Това е период, в който индивидът чувства сила да променя социалните условия и може лесно да прояви девиантно поведение. Проблемите, основани на индустриализацията и урбанизацията, отслабването на чувството за принадлежност, намаляването на солидарността, разпадането на семействата, конфликтите на идентичността, проблемите с образованието и заетостта засягат най-много младежите. В този случай младите хора могат да бъдат изправени пред рискови фактори като психологически проблеми, тютюнопушене, употреба на алкохол и наркотици, насилие и социално изключване.

Целта на настоящото изследване е да се изследват факторите, влияещи върху употребата на алкохол сред ученици 15-18 години през период, в който рисковата употреба е висока в света. Отбелязваме, че не са провеждани изследвания за употребата на алкохол сред 15-18-годишна възраст в този регион. Ще направим качествен анализ на получените резултати от интервюто и смятаме, че той ще допринесе за превантивни мерки в този малък градски регион.

2. МЕТОД НА ИЗСЛЕДВАНЕ

При качествените изследвания е важно да се обърне внимание на темата в по-широк контекст. В това проучване фокусът поставяме върху естеството на дейността, ситуацияите и материалите, а не върху разбирането колко често се случва събитието или явлението.

За тази цел използваме техника за събиране на данни – интервю. Това е най-предпочитаният метод сред качествените модели на изследване. Методът на комуникация, използван в интервюто е вербална комуникация. Използвана е форма на полу-структурирано интервю. Този методи създава определено ниво на стандартизация и гъвкавост на въпросите.

Друга техника, която използваме за събиране на данни, е наблюдение на участници. Наблюдението се осъществи чрез двама психолози, в момента когато педагог провежда интервюто.

Групата на респондентите се състои от тийнейджъри (42) на възраст между 15-18 години, които консумират алкохол и живеят в малък градски район.

Таблица 1: Демографски данни по отношение на респондентите

Пол	15 годишни	16 годишни	17 годишни	18 годишни	Общо	Кодиране
Жени	3	2	3	2	10	(1-10)J(15-18)
Мъже	4	5	9	14	32	(1-32)M(15-18)
Общо	7	7	12	16	42	

*Кодирането се чете: (2J16) – (участник 2 – жена J - 16 годишна)

Източник: Изследването е направено от д-р Цв. Петков, от 2024 г.

Трудовият и образователният статус на родителите е различен, следствие на това се получават разлики в поведението на респондентите. Всички участници в изследването живеят с родителите си.

Табл. 2. Заетост на родителите на респондентите

Родители	безработни	работещи	Общо
Майка	26	18	44
Баща	0	30	30

Пенсионери	4	6	10
Общо	30	54	84

Източник: Изследването е направено от д-р Цв. Петков, от 2024 г.

От всички родители 24 от майките и 17 от бащите са със завършено основно образование. Със завършено висше образование са 3 бащи и 1 майка. Другите родители 39 са със завършено средно образование.

Резултатите от изследването са оценени с помощта на метода на дескриптивен анализ. Съгласно този подход данните се обобщават и интерпретират според предварително създадени въпроси. Декриптирането на получените данни е извършено от двама независими един от друг психолози.

Теренните изследвания са завършени през юли и август 2024 г. С всеки респондент е проведено средно 20 минути интервю. За да се повиши валидността и надеждността на данните от изследването, изследователският район (местата на сбирки на младежите) е посетен повече от един път. Всеки път се задаваха повторно някои от въпросите на интервюто, с цел проверка на истинност.

3. КОНСТАТАЦИИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО ЗА УПОТРЕБАТА НА АЛКОХОЛ

Мнозинството от участниците заявяват, че за първи път са опитали алкохол в семейството си. Някои заявяват, че първото опитване на алкохол е в приятелска среда. Мястото на първите проби на опитване на алкохол е обикновено среда за забавление като сватба или новогодишна нощ. Участник (3M15), който опита алкохол за първи път в развлекателна среда, изрази първия си опит от употреба по следния начин: „Опитах го на сватбата на братовчед, когато бях на 7 години. Беше като дегустация на ракия и бях наистина поразен. Започнах да го използвам по-често, когато бях на 14 год.“ Възраст за тестване на алкохол може да бъде много нисък особено в ниска образователна среда на родителите. Друг участник (2J17) изрази тази ситуация по следния начин: „В нашият квартал започват да пият алкохол още в началното училище, но може да започват и по-късно, защото никой не споделя това с приятели. За да се направят на пораснали обикновено казват по-ниска възраст от действителната.“ Участниците обикновено отговарят, че са започнали да консумират алкохол често, около 15-16 годишна възраст. На въпроса – били ли сте някога пияни? - се констатира, че по-голямата част от мъжете са преживели пиянство. Оценихме, че семействата (особено майките) нямат правилен подход към пиянството и не желаят децата им да се напиват. Респондентите, проявявали рисково поведение в часовете на пиянство, заявяват, че първоначално са изпитвали страх, но с времето са забравили за това, помнят го като забавен спомен и продължават да проявяват рисково поведение. Жените участнички предпочитат да пият у дома си или с доверени връстници. Респондентите заявяват, че пиянството им позволява да преживеят с лекота потиснати емоции и мисли.

Има респонденти, които не са преживели пиянство (15 души), но те изразяват любопитство към това състояние. Честотата на употреба на алкохол е различна при мъжете и жените. Най-разпространеният вид алкохол, употребяван сред младежите е бирата, следвана от ракия и вино. Сред интервюираните младежи има такива, които се занимават с рискова консумация. Голямата част от участниците споделят, че консумацията им на алкохол нараства през летните месеци. Участникът (5M17), заявява, че честотата на консумация на алкохол е на всеки 2-3 дни през зимата, а през лятото и останалото време – на всеки 6- 7 дни. Ефективни причини за това са липсата на пространствени проблеми поради хубавото време, затворените училища, доходите от сезонна работа, повече приятели и сватбената култура. Участник (7M18) заявява, че има увеличение на консумацията на алкохол около Великден и след Рамадан. Изследването показва, че има значителна връзка между употребата на алкохол и нивото на доходите - нарастването на доходите увеличава консумацията на алкохол. Алкохолът е скъпа напитка, особено за ученици. Участниците казват, че доходите от работата през летния сезон покриват разходите им. Изобилието от свободно време и ограничените дейности, които младите хора могат да извършват в свободното си време, са сред причините за работа дори в близките села.

Според литературата границата за развитие на рисково поведение при консумация на алкохол при възрастни е - за жени 14 стандартни напитки на седмица, а за мъже 21 стандартни напитки на седмица (1 напитка = 50 гр. концентрат = 150гр. вино = 1 бира от 330 гр.). Под 18 год. е забранен алкохола. Когато консумацията на индивида е повече от посочената граница, той ще започне да развива физически и психически патологии. Този критерий не се отнася за всички. Дори при консумиране по-ниска доза алкохол от определената граница, здравословното състояние на човек може да бъде засегнато. Здравните служби казват, че човек не трябва да употребява алкохол повече от пет дни в седмицата, в малки количества. За жените дневният лимит е много по-малък в сравнение с мъжете.

Отбелязваме, че участниците не са били наясно с рисковата ситуация от консумацията на алкохол. На въпросът „Имали ли сте финансови затруднения поради консумация на алкохол?“ – отговорът е „да“.

Участник (5M16) каза: „Ако имам 50 лв., купувам питиета за 35 лв. и с останалите купувам цигари, и не остава нищо.“ Участниците заявяват, че най-голямата негативна ситуация, с която се сблъскват в консумацията на алкохол са икономическите проблеми. Участници заявяват, че няма да спрат да пият алкохол, освен ако нямат финансови проблеми, и ще напуснат алкохолната маса, когато им свършат парите. Когато попитахме респондентите - „Употребявате ли други вещества, водещи до пристрастяване?“, 20 участника с рискова консумация заявяват, че пушат също много (напр. 20-30 цигари дневно). Като цяло младежите виждат пушенето като рисков фактор за здравето си и се притесняват от пристрастяване. Въпреки че почти всички участници не мислят да спрат или намалят консумацията на алкохол, те смятат да „намалят или спрат употребата на цигари“. Участник (5M18) изрази трудната си позиция за тютюнопушенето, и каза „някак си се забъркахме в това“, но той не каза същото за консумацията на алкохол, въпреки че е в групата на рискова консумация. Масово е мнението на участниците, че могат да спрат да пият алкохол когато пожелаят, но те смятат че ще имат трудности с отказването на цигарите.

4. МНЕНИЯ НА ТИЙНЕЙДЖЪРИТЕ ЗА ПРИСТРАСТЯВАНЕТО

Всички участници заявяват, че много хора около тях употребяват алкохол и знаят, че някои от тях са пристрастени. Респондентите имат неутрални и положителни нагласи към консумацията на алкохол, но отрицателно отношение към пристрастяването. Казват, че тяхната среда не одобрява зависимите. Те заявяват, че този проблем трябва да бъде решен, когато поведението на зависимия човек са достигнали ниво, причиняващо дискомфорт на околните. Участниците заявяват, че не са изпитвали симптоми на абстиненция, когато не са консумирали алкохол. Двама участници (2J17; 4M17) казват: „Отегчавам се и не мога да спя. Когато пия алкохол, мога да заспя лесно“ и „Когато не го употребявам, чувствам празнота вътре в себе си“. Трудното заспиване и усещането за вътрешна празнота показват, че тези младежи са изложени на много висок риск от пристрастяване. Фактът, че при пристрастяването човек вреди на себе си, не се приема от някои участници. Въпреки, че мнозинството от участниците смятат, че пристрастяването е състояние, което трябва да се лекува, има и такива, които виждат лечението като личен избор. Участник (8M18) заяви, че не вярва, че пристрастяването може да бъде излекувано с лечение и възприема пристрастяването като проблем, който ще приключи само в съзнанието на човека. Има респонденти, които твърдят, че обучението ще реши проблема със зависимостта и са съгласни да се включат в такъв вид обучение.

На респондентите е зададен въпросът „Консумират ли членовете на вашето семейство алкохол?“

От отговора на въпроса разбираме, че много от майките не пият алкохол (с изключение на празници), но бащите пият. Зададохме и въпроса: „Членовете на семейството ви знаят ли, че пиете алкохол?“ Всички заявяват, че поне един човек в семейството им знае. Участниците (4M15; 1J16) смятат, че пиенето на алкохол с членове на семейството е неуважително; други (1J16; 4M16) казват, че са консумирали алкохол със семействата си в навечерието на Нова година и други празници. Голямата част от респондентите заявяват, че в техните семейства се знае за тяхната консумация на алкохол, но не са консумирали алкохол в семейна среда.

В целия регион, особено на сватбени тържества, консумацията на алкохол от момчета над 15 год. е социално приета. Семейството и обществото реагират на консумацията на алкохол в по-млада възраст. Обикновено употребата в ранна възраст е под формата на тестване и е ограничена в количество. Консумацията на алкохол сред момичетата участници е приета в големия град, то тя е под социален натиск в малкия град. Според интервюта и бележките от наблюдения, с нарастването на нивото на развитие на региона и приближаването към центъра на града, консумацията на алкохол сред жените се увеличава. Някои жени казаха, че „алкохолът е семейна култура“. Те заявяват, че са употребявали алкохол предимно със семействата и близките си. Пиенето на алкохол, без да бъде подложено на натиск от семейството и околната среда, се смята за вид свобода за младите хора. Участниците са попитани: „Има ли в най-близкия ви кръг някой, който пие алкохол?“ - всички интервюирани заявяват, че много хора, които познават употребяват алкохол. Дори наблягат на прекомерна консумация на алкохол в непосредственото им обкръжение. Участник (1J15) каза: „Изглежда, че няма човек в близкия ми кръг, който да не пие, всички пият алкохол. Но има които не пушат.“ Друг (1J16) каза: „Четирима от всеки пет души пушат, независимо дали са на моята възраст или по-малки“. Участник (2J17) изрази ситуацията и каза: „Ако кварталът е от 250 души, то 100 от тях пият всеки ден“. Участник (4M17) каза, че сред връстниците му „няма човек, който да не пие, но има такива, които се крият“.

Зададохме въпросът „С кого обикновено пиеш алкохол?“. Отговорът е - в своята възрастова група. Някои участници казват, че са употребявали алкохол с възрастните си роднини, други - че са били в среда с две, три години по-малки от тях. За тийнейджърите алкохолът е средство за социализация. Няколко от участниците (1M18, 8M17, 5M16) заявяват, че са консумирали алкохол сами, когато им е скучно. Въпреки

това количеството, което сами консумиран съвсем не е много малко. Участниците заявяват, че по този начин те се „напомпвали“ и в групата консумирали повече алкохол. Според тях, в допълнение към груповата динамика, количеството наличен алкохол и продължителността също са определящи фактори. Периодите от време, когато се консумира най-много алкохол, са почивните дни.

Забелязваме, че според респондентите, социалната среда смята, че консумацията на алкохол от младежите ще намалее с брака и поемането на отговорности в семействата. Зададен е въпроса: „Какво ще бъде отношението ви, когато получите реакция от околните?“. Участниците казват, че не се интересуват много от реакцията на околните и продължават да повтарят същото поведение. Те твърдят, че консумацията на алкохол е много разпространена в техния град. Респондентите заявяват, че има разлика между половете в реакциите, които получават по отношение на употребата на алкохол. Употребата на алкохол от мъжете като цяло е приета от обществото, докато консумация на алкохол от жени – не. Участник казва (3M16): „Те не казват нищо за момчетата, но казват за момичетата „колко срамно“. Братовчед ми започна да пие алкохол, когато беше на 12 год. Нормално е на 17-18 годишна възраст, но това не се смята за нормално за момичетата“. Сред констатациите, дори да има забрани, за купуване на алкохол, всеки, който иска може да купува и пие алкохолни напитки. Установено е, че с в центъра на града все повече се спазват забраните за продажба на алкохол.

Въпреки, че причината за пиенето на алкохол варира от човек на човек, в проучването са идентифицирани някои често срещани причини. Респондентите заявяват, че употребяват алкохола за удоволствие, за да се забавляват и да се развеселят. Участник (3J17) каза, че е консумирал алкохол за да бъде наравно с приятелите. Попитахме: „Какво бихте направили, ако приятелите ви не пият алкохол?“ Отговорът е „Ще намеря други и ще продължа“. Друга причина за консумация е адаптирането към околната среда. Друг участник (11M18) казва: „Всеки, които дойде при нас – пие, искам да кажа, те пият през цялото време, така че аз се адаптирам към тях.“. Друга причина за употребата на алкохол са желанието и любопитството. Облекчаването на гнева и стреса, отпускането на ума и облекчаването на дистреса също са показани сред причините за употребата на алкохол. Има и такива респонденти, които казват, че пият алкохол, защото им харесва вкусът. Свободното време и скуката също са посочени като причини за употребата на алкохол от младежите. Младежите обикновено излизаме на кафе и идва момент, когато им омръзва. Няма какво да правим и преминават на алкохол.

Всички участници казаха, че знаят, че прекомерната консумация на алкохол е вредна за здравето. Някои от приятелския кръг на участниците също имат здравословни проблеми заради алкохола. Всички участници казаха, че знаят, че прекомерната консумация на алкохол е вредна за здравето. Някои от приятелския кръг на участниците също имат здравословни проблеми заради алкохола.

5. ДИСКУСИЯ

Литературните изследвания показват, че има много причини, влияещи върху консумацията на алкохол. Например, според резултатите от изследването, проведено от Kilic, O., Akbay, C. & Baser, U. (2020). със 384 студенти от университет, възрастта, полът, семейното положение на участника, употребата на алкохол от идола, мястото на събиране на участниците, отношението на семейството, статусът на консумация на алкохол на родителите и навиците за пушене на участниците имат статистически значим ефект върху консумацията на алкохол.

Друга причина за употребата на алкохол е социализацията. Според резултатите от изследването, проведено онлайн от Agracioglu, S. & Unubol, с 4156 души по време на пандемията (периодът, когато социализацията е ограничена), участниците, които са употребявали алкохол; 20,3% казват, че няма промяна в употребата на алкохол, 4,9% казват употребата на алкохол са се увеличили, а 11,2% са заявили, че са намалили или са спрели да пият алкохол (Agracioglu, S. & Unubol, Basak, 2020). Липсата на социализация по време на периода на пандемията е променила навиците за консумация на алкохол. Въпреки това Центърът за консултиране Ozoglu, I. N. (2020) заявява, че поради пристрастяване към алкохола, употребата се е увеличила по време на пандемичния период. Констатациите относно причините са подобни на констатациите от предишни проучвания дори и с нашето.

В България са правени и други подобни изследвания: Цв. Търпоманова и Р. Стефанова (2019) „Употреба на цигари алкохол и наркотици сред учениците от 7-9 клас в Добрич и Каварна“. Тяхното проучване показва, че алкохол употребяват „44% от анкетираните ученици в Добрич и 66,3% от анкетираните ученици в Каварна.“ Интересни и парадоксални са техните изследвания според пола. „За Каварна – 58,4% от всички ученици употребявали алкохол са момичета и 41,6% са момчета, за Добрич – 65,9% от употребяващите са момичета и 34,1% са момчета“.

В национално проучване студенти, които пият алкохол най-малко три пъти седмично, са били приблизително шест пъти по-склонни да се представят лошо на тест или проект в резултат на пиене (40% срещу 7%), отколкото студенти, които са пили, но никога преяждат. Учениците, които пият, също са пет пъти по-склонни да пропуснат час (64% срещу 12%). (НФЦНН „Сова Харис“ (2021)

Проучването на Р. Рачева „сравнява качеството на живот на алкохолиците и неалкохолиците и изследва ролята на възрастта на начало и годините на злоупотреба с алкохол като предиктори за качеството на живот. Резултатите показват, че хората с алкохолна зависимост имат значително по-лоши резултати във всички области на качеството на живот в сравнение с представителите на контролната група“. (Рачева Р. и др. 2024) Зависимостта е един от водещите проблеми, който има както лично, така и социално измерение. Както се споменава в това изследване, влиянието на факторите на околната среда върху пристрастяването е значително. Следователно не би било погрешно да се каже, че пристрастяването изисква холистичен подход и практики, които се фокусират върху разбирането на индивида в неговата/нейната среда.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рискът от пристрастяване остава един от най-важните младежки проблеми. До такава степен, че много национални и международни проучвания разкриват, че размерът на проблема нараства постоянно. В това изследване се установено, че нивото на консумация на алкохол на по-голямата част от респондентите мъже (19 участници) достига нивото на рискова употреба през летните месеци. Необходимо е включване на социални работници в областта на зависимостите. Изключително важни са провеждане на превантивни, информационни и рехабилитационни изследвания. Социалните работници се фокусират върху индивида на микро ниво. В проучванията за пристрастяване всеки индивид трябва да се оценява отделно и трябва да се има предвид, че всеки индивид има различни личностни черти и индивидуален характер. Важно е да се подходи към проблема чрез био-психо-социален модел и да се повиши нивото на информираност на индивида относно пристрастяването, чрез провеждане на индивидуални интервюта с лица и групи за рисковата консумация. По този начин проблемът с рисковата консумация и пристрастяването може да бъде решен многостранно.

С подход на повишаване личната култура човекът не само ще се превърне в индивид, който демонстрира поведение на „съобразяване“, но също така ще стане личност, която сама взема решения. Психотерапевтичната подкрепа също е жизненоважна в този процес. Някои участници заявяват, че „правото на самоопределение“ на индивида трябва да се зачита в борбата срещу пристрастяването. От друга страна, предприемането на всички видове защитни и превантивни мерки по отношение на рисковата консумация на алкохол и пристрастяване, предоставянето на необходимата информация е сред задълженията на социалния специалист. На мезо ниво могат да се провеждат изследвания за регулиране на семейните отношения. Проучванията показват, че хората, които имат силна семейна комуникация и прекарват качествено време с родителите си, употребяват по-рядко алкохол. Дейностите, които трябва да се извършат на макро ниво, е провеждането на информационна осведомеността в региона. Според резултатите от изследването се вижда, че участниците под 18-годишна възраст имат лесен достъп до алкохол в малкия град. Въпреки че е важно да се засили контролът върху продажбата на алкохол, може да се каже, че налагането на „забрана“ не дава достатъчно решение в борбата с рисковата консумация и пристрастяването.

Поради всички тези причини трябва да се провеждат проучвания за повишаване на вътрешната мотивация на тийнейджърите в борбата срещу пристрастяването, без да се пренебрегват техните личностни черти и културни ценности. В борбата със зависимостите е изключително важно и развиването на комуникативните умения на младежите и разнообразяването през свободното им време.

ЛИТЕРАТУРА

- Балтаджиев В. (2023) *Мъжете в малките населени места – маргинализирани и нужни.*, Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН, сп.: [Българска етнология](#), стр. 305-314
- Нанков Никита (2023) *Пиянство и опиянение: Критическите наративи за Едгар Алън По и алкохола.*, *Colloquia Comparativa Litterarum 2023-* [ceeol.com](#) стр.72-88
- Национална здравна стратегия, (2024)., МЗ, www.mh.government.bg/bg/politiki/nacionalna-zdravna-strategiya-2024
- Национален фокусен център на наркотици и наркомани „Сова Харис“ (2021), Плевен www.chrome-extension:/efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://anketi.info/images/folder/analiz_pleven_5-7klas.pdf

- [Рачева, Р., Райчева, Цв., Кръстева, М., Андреев, Б.](#), (2024) *Качеството на живот на зависими към алкохол, с ранно начало и продължителна употреба.*, [Българско списание за обществено здраве](#), 2024, том 16, брой 3, ISSN 1313-6461 [стр. 13](#)
- Търпоманова Цв., Р. Стефанова (2019) *Употреба на цигари алкохол и наркотици сред учениците от 7-9 клас в Добрич и Каварна.*, Варненски медицински форум, т. 7, прил. 3
- Arpacioglu, S. & Unubol, Basak (2020). *Investigation of Changes in Alcohol and Cigarette Use and Related Situations During the Coronavirus Pandemic*, Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology, 2 (3), 128-138.
- Boneva St., V. Mihailova (2021) *Fetal Alcohol Syndrome As A Consequence Of Alcoholism During Pregnancy.*, ([Фатален алкохолен синдром като последици от алкохолизъм по време на бременост](#)), Proceedings Of Univvrsity Of Ruse - 2021, volume 60, book 8.2., FRI-Online-NC-14, Str. 90-95
- Kilic, O., Akbay, C. & Baser, U. (2020). *Alcohol Consumption among University Students.*, The Example of Ondokuz Mayıs University, Anatolian Journal of Agricultural Sciences, 35, 232-237.
- Ozoglu, I. N. (2020). *Pandemic Triggered Addictions*, www.yesilay.org.tr/tr/makaleler/pandemi-bagimliliklari-tetikledi